

Selgus Eesti esindaja arhitektuuri biennaalil

• Veneetsia arhitektuuri biennaali Eesti väljapaneku kuraatorikonkursi võitsid Keiti Lige, Helena Rummo ja Elina Liiva, kelle projekt «Las ma soojendan sind» keskendub renoveerimisele ja inimeste omavahelisele suhetele.

Installatsiooni käigus on plaanis paneelmajale omaselt ära renoveerida ühe Veneetsia hoone fassaad, kaotades seeläbi ära Veneetsia arhitektuurile iseloomuliku dekoori-rohkuse. Kuraatoriprojekt fookus olukorrast, kus suurem osa Eesti elanikest elab nõukogudeaegsetes kortermajades, mida hakatakse lähiaastatel kliimaeesmärkide tähe all järk-järgult renoveerima.

Renoveerimise käigus loodud lahendused jäävad püsima aastakümneteks, otsused tehakse praegu aga sageli arhitekte ja eksperte kaasamata.

Kokku esitati kuraatorikonkursile 11 tööd. Kohapealse publikuhääletuse võitis samuti konkursitöö «Las ma soojendan sind».

Mari Adamsoni stipendiumi laureaat on Kristina Oja

• Kristina Oja bakalaureusetöö «Ma olin kadunud» on inspireeritud perekonna ajaloo ja kirest masinkudumise vastu. Fotod vanavannematest, kellega ei olegi võimalust olnud kohtuda, on andnud tõe katsetusteks masinkudumise tehnikas, mille tulemusel sündis isikupärane rõivakollektsioon. Lõputööna valminud kollektsiooniga esines Oja 2024. aasta ERKI Moeshow'l.

Eesti Kunstiakadeemia tekstiilidivisiooni osakond jagab õppetöös edukale ja loominguilisele aktiivsele tudengeile stipendiumit alates 1998. aastast ehk käesoleval aastal juba 27. korda. Stipendiumiga tunnustatakse õppetöös häid tulemusi saavutanud aktiivset tekstiilitudengit.

Kumus näeb Ladina-Ameerika kunstipärandit

• Kumu kunstimuuseumis avati eile näitus «Ajalugu ja müstika. Ladina-Ameerika kunst ja Euroopa». Näitusel on väljas tööd Hispaania koloniaalvõimu aegadest ning 20. sajandi Lõuna-Ameerika modernistlikud teosed.

Eestis näeb Ladina-Ameerika kunstipärandit nii suures mahus esimest korda.

Näitusele on valitud teosed kahest eri ajastust: 17.–19. sajandi maalid Hispaania koloniaalvõimu aegadest ning 20. sajandi Argentina, Colombia, Kuuba, Mehhiko, Peruu, Tšiili, Uruguay ja Venezuela modernistlike kunstnike tööd.

Näituse keskmes on Ladina-Ameerika kunstisuhed Euroopaga. Koloniaalperioodil oli kunst tähtis vahend, et levitada kristlust ja õigustada Hispaania koloniaalvõimude peale surutud ühiskonnakorraldust.

Näituse eraldi osa on sürrealistliku kunstniku ja kirjaniku Leonora Carringtoni (1917–2011) teoste väljapanek 4. korruse projektiruumis.

Margarita Voites 1986. aastal Lucia osas Gaetano Donizetti ooperis «Lucia di Lammermoor».

FOTO: TOOMAS VOLMER/RAHVUSARHIIV

In memoriam Margarita Voites (30.10.1936 – 20.06.2024)

Laulja, kellel olid kõrged noodid lihtsalt olemas

Priimaks saadakse, koloratuuriks peab sündima, on öeldud. Meie hulgast lahkus 87 aasta vanuses Margarita Voites, Eesti koloratuursopranifest vahest legendaarseim. Estonia primadonna ja muusikateatri majakas, mille järgi peab joonduma, nagu ütles kord dirigent Eri Klas.

Kuaaegne kolleeg Helgi Sallo on meenutanud: «Kui ma 1985. aastal Estonia külalisetenduste ajal Rootsi kuninglikus ooperis Margaritaga Luciat kuulasin, olid kõik mu ihukarvad vaimustusest püsti. Missugune hää! Etenduse lõpus seisis publik püsti ja aplodeeris pool tundi. Siis ma küll mõtlesin, et Margarita on sündinud valel ajal ja vales kohas. Maailmas oleks teda juba ammu kuninglikult kätel kantud.»

See oli muidugi tema üks suurrolle – nimitelgelane Gaetano Donizetti ooperist «Lucia di Lammermoor». Laulis ta seda kahes lavastuses (1970. ja 1984. aastal). Selle kohta, mida Helgi Sallo nägi, kirjutas Rootsi kriitika tookord nii: «Margarita Voites pühit- ses triumfi oma muinasjutuliselt puhta ja pehme, vaimustavalt väljendusriikka koloratuursopraniga.»

Kuuldes Margarita Voitest laulmas, võis see natuke isegi «juhtme kokku ajada». «Ebamaiselt kauni tämbri hää, intuiitiivne fraasikujundamise võime, mingi sõnuleetamatu

häälelennutamise oskus,» on öelnud selle kohta muusikapedagoog ja -kriitik Tiiu Levald.

Oli see üldse inimese hää! Kas mitte natuke liiga täiuslik? Kas mitte nagu pehme klaas? Hää, mis on nii kõrge ja puhas, et muutuks justkui täiesti läbipaistvaks, omal moel kaoks isegi ära, dematerialiseeruks õhku.

«Minult on küsitud, kuidas ma teen oma kõrgeid noote,» on lauljanna rääkinud. «Nad on mul lihtsalt olemas. Ma ei ole kaugeltki laulja jumala armust. Osade küpsemise aeg on pikk. Proovides leian ennast harva, pigem etendusest etenduse. Olen omajagu kahtleja, vajan julgustust. Partneri õigel kohal öeldud sõna tähendab mulle palju.»

Hääle olevat Margarita Voites enda sõnul pärinud isapoolset vanaemalt Marielt. Aga ainult häälest ilmselt ei piisaks. Inimene peab ka kusagil olema, keegi, kes viibib päriselt laval, kannab kostüüme, teeb žeste, näitab välja või jätab välja näitamata, astub pärast lava taha, paneb lilled kuhugi, mõtleb, et täna läks paremini või halvemini, vaatab peeglisse, tõmbab

selga mantli või kasuka ja läheb trolli peale.

Hää! kui selline pole ju mingis mõttes inimlik, eriti veel Margarita Voites koloratuursopran.

Kuidagi vist tuleb suuta hääle mitteraamatuks ja inimese materiaalsuse kontrast välja mängida. Ilmselt. Võib-olla muidugi ei pea. Ja kui ei pea, olen kõigest valesti aru saanud.

Sellest aga pole võimalik valesti aru saada, et primadonnaks peab olema ka lavaisiksus, keegi, kes on n-ö suurem kui elu, tal peab olema joont ja stiil-

Primadonna 1981. aastal natuke inimlikumas, lavavälises olukorras.

FOTO: VIKTOR RUDKO/RAHVUSARHIIV

Margarita Voites oma 80. aasta juubelit tähistaval sünnipäevakonserdil.

FOTO: LIIS TREIMANN

li. «Margarita ei reageeri igasuguste arvamide peale, suminale, mis käib ikka suuruste ümber, ja on sellest üle,» on rääkinud lauljanna impressaario Toomas Zupping.

Alguses pidi justkui mine-ma natuke teisiti. Ehkki ema viis Margarit juba väikese lapsena teatrisse ja Vanemuise muusikateatris kogetu määras palju, asus ta pärast keskkooli (Tartu II keskkool) hoopis Tartu Ülikooli bibliograafiat õppima. Muusikateatri lavale jõudis neiu esimest korda ülikooli näiteringis 1957. aastal, kus mängiti Imre Kálmáni operetti «Montmartre'i kannik» temaga peaosas.

Raamatukogu asemel ootas siiski lava. Tänu selle lavastuse menule jättis Margarita ülikooli ja asus õppima konservatooriumisse, mille lõpetamise järel 1964. aastal sai temast Vanemuise teatri solist. Seal sündisid esimesed suuremad rollid: Violetta ja Gilda (Giuseppe Verdi «Traviata» ja «Rigoletto») ning Marguerite (Charles Gounod' «Faust»).

Estonia teatri primadonna sai Margarita Voitesest 1969. aastal. «Mulle tundub, et teatris peab kindlasti olema primadonna – *donna prima*, esimene daam,» on ta öelnud. Neid aegu peetakse Estonia teatri kõrgaegadeks: publik nägi Margari-

ta Voitest koos «raskekaallastega», Georg Otsa ja Tiit Kuusikuga, Hendrik Krummi ja Ivo Kuusega, Teo Maiste ja Mati Palmiga. Dirigeerisid Neeme Järvi ja Eri Klas. Margarita Voites suurrollideks tõusid Violetta «Traviatas» ja Gilda «Rigolettos». Enim tunnustust tõi juba mainitud «Lucia di Lammermoor».

1973. aastal kutsuti Margarita Voites Eesti esimese naislauljana Moskva Suure Teatri lavale. «Peaaegu ülema, et igasuguseid mõtteid käis toona mu peast läbi, on ju Moskva mu sünnilinn,» on ta seda, ka keerulist olukorda mõtestanud. 1979. aastal sai temast Nõukogude Liidu rahvakunstnik. Esimene naine Eestist, kes sellise tunnustuse osaliseks sai ja üldse kolmas Eestist pärast Tiit Kuusikut (1954) ja Georg Otsa (1960).

Lauljanna viimasteks töödeks Estonias jäid nimiosa Georg Friedrich Händeli «Alcina» ja Olympia Jacques Offenbachi ooperis «Hoffmanni lood». 1990. aastal lõpetas Margarita Voites teatritöö, aga jätkas tööd lauljana.

Kui rääkida veel preemiatest, siis 1986. aastal anti talle Georg Otsa preemia (*bel canto* traditsioonide elamusliku edasikandmise ja ulatusliku kontserttegevuse eest), 2008. aastal valiti Margarita Voites Eesti Näitlejate Liidu auliikmeks ning 2011. aastal tunnustati teda Valgetähe III klassi teenetemärgiga.

Preemiate kohta on Margarita Voites öelnud: «Peenrahaks ma pole end kunagi vahe- tanud. Ja need rahvakunstniku nimetused ei ole tulnud kunagi nii lihtsalt, nagu räägitakse.» ja tema hääli olevat «võrse, mida pidi kogu aeg ikka kastma». Enne esinemist, tõsi, polevat ta kunagi harjutanud, vaid lihtsalt proovis, kas hää on korras. Seda panid kolleegid imeks. **Janar Ala**